

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО

УДК 347.633 «364»(042.3)

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.2.4>

Л. Ю. Бельо

старший викладач кафедри загальноправових дисциплін
Національного університету «Одеська морська академія»

С. А. Давара

здобувач
Навчально-наукового інституту морського права та менеджменту
Національного університету «Одеська морська академія»

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Якщо хоч на мить уявити кожному дорослому себе маленьким та безпомічним та ще в обставинах війни, напевно, кожного з нас охопить жаж, велика тривога та надзвичайний паралізуючий страх. В такому стані нам захочеться швидше проснутися та найшвидше відігнати кошмарний нічний сон. Та, на жаль, події сьогодення не являються сном, а жах, переляк, розпач та відчай, тривога дорослих, а тим більше дітей, дуже вразливих, чутливих до будь-якої несправедливості, насилля, агресії та загрози, стали реальною дійсністю. А щодо дітей, які ще й втратили батьків та рідних в таких обставинах, не можливо уявити, усвідомити та зрозуміти глибину їх особистої трагедії. В такій небезпечній ситуації, яка загрожує життю, саме батьки для дітей є безпекою, впевненістю та спокоєм. А що тоді, коли батьків нема, ба, ще страшніше, коли вони гинуть на очах у малолітніх, неповнолітніх дітей – невідомо які рани залишаться у серцях та душах маленьких, беззахисних, стривожених дітей війни, та якими психологічним травмами вони будуть нагадувати про себе. Саме тому у статті розглядається актуальна в умовах сьогодення тема усиновлення дітей України під час воєнного стану. Було визначено, що, незважаючи на воєнний стан, в Україні все одно є дійсною процедура усиновлення. Здійснено аналіз чинного законодавства України, що регламентує порядок проведення процедури усиновлення під час війни. Розглянуто нові положення та доповнення до чинних нормативно-правових актів, які регулюють усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Проаналізовано нововведення, що сприяли цифровізації процесу усиновлення, та, відповідно, зробили процедуру усиновлення більш спрощеною. Приділено увагу порядку усиновлення дітей-українців, що були переміщені (евакуйовані) за межі України через ведення воєнних дій.

Ключові слова: усиновлення, воєнний стан, діти війни, діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування.

Постановка проблеми. Воєнний стан є надзвичайною ситуацією, яка виникає в державі в разі загрози національній безпеці, життю та здоров'ю людей. У такій ситуації правоохоронні та військові органи діють у виняткових умовах, що часто веде до змін в законодавстві. У разі воєнного стану, коли батьки дітей можуть загинути або бути евакуйованими, усиновлення може стати єдиним шляхом забезпечення благополуччя та захисту дитини. Однак, законодавство щодо усиновлення під

час воєнного стану потребує ретельного аналізу. Закони та підзаконні нормативні акти, що регулюють усиновлення в звичайних умовах, можуть не мати застосування в умовах воєнного стану.

Оскільки через жорстоку агресію та повномасштабне вторгнення РФ на територію суверенної та незалежної держави України страждає ні в чому не винне цивільне населення, питання усиновлення дітей, що залишилися без батьків, сьогодні є дуже важливим.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз законодавства, що регулює усиновлення дітей в період воєнного стану, визначення особливостей проведення процедури усиновлення під час воєнного стану та розгляд змін у чинному законодавстві щодо процедури усиновлення, які пов'язані з провадженням воєнного стану на території України внаслідок російської агресії.

Результати дослідження. Суспільство, як живий організм, постійно в русі та з кожним днем зростає, розвивається та вдосконалюється. І від того здається, що все повинно йти на краще, перспективніше, технологічніше... Але, нажаль, такий процес не завжди має тільки позитивний бік. Зворотній полягає в тому, що разом з важливими науковими відкриттями, які б спрямовувалися на захист людства, забезпечення здорового навколишнього середовища, високого технічного прогресу. А відтак виникають нові загрози, як засоби озброєння та методи ведення збройних конфліктів, а ще від інформаційного спотворення, сфальшованої пропаганди та схибленої ідеології величності ведеться жорстока війна на святій українській землі. І справа не тільки в тім, що відбувається розмиття межі між воєнною і цивільною сферами: змінився маленький світ кожного окремо і, загалом, змінилося життя в побутовому, соціальному, економічному, екологічному, політичному, стратегічному ... вимірі. Відбувся переворот в свідомості українців, оголилося зло, виявилася страшна реальність ворога, окупована частина територій, зруйновані матеріальні, культурні цінності, об'єкти інфраструктури для забезпечення базових потреб цивільного населення, понівечені будівлі освітніх закладів, медичних установ та найстрашніше – посягнуто на найсвятіше – життя людини, ціль агресора – знищення всього українського народу. В таких надскладних обставинах, тотальній несправедливості, кривожерливості варварів, лютій ненависті ворогів до українців, є надважливим зберегти майбутнє нації, її дітей. Тих дітей, хто втратив зв'язки з близькими родичами, хто позбавлений житла, звичних умов проживання в колі родини, хто позбавлений виховання в сім'ї, залишився без догляду, участі та підтримки членів сім'ї. Перелічені втрати є складниками права на сім'ю.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до даних ЮНІСЕФ, у світі понад мільярд маленьких хлопців та дівчат, які живуть у країнах, що зазнають впливу збройних конфліктів [1]. За даними Дитячого Фонду ООН, за

останнє десятиліття, в ході збройних конфліктів загинуло 2 мільйони дітей, 6 мільйонів залишилися без домівок, 12 мільйонів – отримали поранення чи залишилися інвалідами тощо [2]. Окрім цього, як зазначалося у звіті ООН 1996 р. «Вплив збройного конфлікту на дітей», під час війни порушуються всі права дитини: право на життя, право бути з сім'єю, право на здоров'я, право на розвиток особистості, а також право на турботу і захист тощо [1].

Нажаль, від війни, від її загроз та її жорстокого нищівного прояву страждають і діти в Україні. Так, за інформацією державної платформи «Діти війни», що базується на даних Національного інформаційного бюро, станом на 22.04.2023 р. 470 українських дітей загинули, 949 – дістали поранення, 410 – зникли, 19393 дітей було депортовано російським агресором, а повернути вдалося 361 дитину [3]. Щодо дітей, які залишилися сиротами та були позбавлені батьківської опіки, чітко визначених відомостей не надається. За інформацією Національної соціальної сервісної служби України, під час війни без батьківського піклування залишилося понад 4,5 тисяч дітей [4]. Але, це дані дуже не точні, та de facto ситуація ще гірша, нажаль. За цифрами ховаються безпомічні, налякані, знедолені маленькі вразливі діти, яким вкрай потрібна належна поміч та участь всіх соціальних, державних інституцій. Інститут усиновлення є чи ненайкращим інструментом в лікуванні обездолених, самотніх, розгублених дітей. Таким чином, питання про усиновлення та інші форми влаштування дітей-сиріт, які отримали такий правовий статус внаслідок російської агресії, є сьогодні дуже актуальним серед українців та потребує детальної правової регламентації. Так, впродовж 2022 року в Україні усиновили 479 дітей, а заявки на усиновлення подали 1252 кандидати. При цьому, відповідно до відомостей, наданих уповноваженою Президента з прав дитини, якщо у першому кварталі 2022 року на обліку кандидатів в усиновлювачі перебувало 1038 особи, то станом на жовтень 2022 року кількість становила вже 1252 особи [5].

Відповідно до положень ст. 1 ЗУ «Про охорону дитинства», дитина-сирота – це дитина, в якої померли чи загинули батьки. А щодо дітей, які позбавлені батьківського піклування, – то це діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з різними обставинами (позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням

батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими,) а також діти, розлучені із сім'єю, діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України або в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та безпритульні діти тощо [6].

Всі діти на території України є рівними у своїх правах і свободах та підлягають захисту та забезпеченню дотримання їхніх прав державою. Знову звертаючись до ЗУ «Про охорону дитинства» (ст. 5), бачимо, що місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції, визначеної законом, забезпечують вирішення питань щодо забезпечення прав дітей, встановлення опіки і піклування, створення інших передбачених законодавством умов для виховання дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів дітей [6].

Без виключення, абсолютно всі діти мають право на сім'ю та належне виховання. Щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, то вони, зокрема, мають право бути усиновленими. Окрім національного законодавства, право на усиновлення передбачається і нормами міжнародного права. Так, ст. 20 Конвенції ООН про права дитини визначає, що: «Дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення або яка в її власних якнайкращих інтересах не може залишатися в такому оточенні, має право на особливий захист і допомогу, що надаються державою.» При цьому п.3 вищезгаданої статті передбачає, що одним із засобів такого догляду є інститут усиновлення [7]. Важливо, що оскільки Україна є державою-учасницею даної Конвенції, вона має забезпечити в першочерговому порядку врахування найкращих інтересів дитини при правовому регулюванні процедури усиновлення [7].

Відповідно до положень ст. 5 Сімейного кодексу України, під усиновленням розуміють прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на під-

ставі рішення суду [8]. Стаття 211 цього ж кодифікованого акту визначає, що право на усиновлення належить виключно дієздатній особі, яка досягла 21-річного віку та яка старша за дитину як мінімум на 15 років [8]. Європейська конвенція про усиновлення дітей, положення якої складають частину внутрішнього законодавства України, визначає, що мінімальний вік для особи, яка має намір усиновити дитину, становить 18 років, але при цьому чітко визначеної різниці у віці між усиновлювачем та дитиною не встановлено – лише зазначено, що: «...бажано, щоб різниця становила принаймні 16 років.» [9].

Говорячи про усиновлення під час воєнного стану, в якому наразі перебувають українці, треба зауважити, що даний процес дещо зазнав змін у порівнянні з довоєнним часом. Більш того, протягом першого місяця повномасштабного вторгнення РФ на територію України процедура усиновлення дітей не проводилась. Це викликано необхідністю убезпечення працівників відповідних органів державної влади. З цього приводу Міністерство соціальної політики визнало тимчасово неможливим проведення міждержавного усиновлення (усиновлення іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами), оскільки Національна соціальна сервісна служба, яка вирішує питання щодо міждержавного усиновлення, тимчасово не розглядала такі справи [10].

У квітні 2022 року процедура усиновлення знову стала можливою, про що повідомила Верховна Рада України. Спочатку ніяких змін щодо процесу усиновлення в законодавстві не передбачалося, та неможливість реалізації всіх процесуальних норм щодо усиновлення через активні бойові дії, стала поштовхом до введення деяких нових положень, які відтоді регулюють процедуру усиновлення під час воєнного стану.

По-перше, чинне законодавство України визначає неможливим здійснення процедури усиновлення на тимчасово окупованих територіях. Так, Постановою КМУ №907 від 16.08.2022 р. «Про внесення змін до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» було введено пункт 128, який передбачає, що громадяни України, які проживають (перебувають) на тимчасово окупованій території України, беруться на облік кандидатів в усиновлювачі лише після відновлення роботи на таких територіях органів влади України, зокрема служб у справах дітей. А у разі, коли місцем

обліку кандидатів в усиновлювачі є тимчасово окупована територія, висновок про можливість бути усиновлювачем не продовжується [11]. Тобто процес усиновлення дитини на окупованих територіях зупиняється, але може бути відновлений, коли такі території знов будуть фактично підконтрольні Україні. Окрім цього, під час воєнного стану та ще три місяці після його припинення не можуть стати на облік кандидатів в усиновлювачі громадяни України, які проживають за кордоном, а також іноземці, навіть якщо останні знаходяться на території України. Втім, є виняткові випадки, які стосуються: усиновлення дитини, яка є родичем усиновлювача або рідним братом/сестрою раніше усиновленої дитини; усиновлення дитини, з якою усиновлювачі встановили контакт за направленням Нацсоцслужби, виданим ще до введення воєного стану в Україні. Щодо внутрішньо переміщених осіб, то відповідно до чинного нині законодавства, вони можуть усиновити дитину, ставши на відповідний облік за місцем свого тимчасового проживання. А у випадку, коли внутрішньо переміщена особа вже стоїть на обліку кандидатів на усиновлення, за нею закріплено право звернення до відповідної служби у справах дітей ОВА за місцем тимчасового переміщення для ознайомлення з інформацією про дітей [11].

Щодо процесу усиновлення під час воєнного стану, нагадаємо, що 24.05.2022 р. було прийнято Постанову КМУ № 618 від 24.05.2022, і тим самим встановлено перелік документів та порядок, відповідно до якого можливо забрати усиновлену дитину під час введення на території України надзвичайного або воєнного стану, але за умови, що дитина тимчасово переміщена (евакуйована) за межі України. Так, усиновлювачі зобов'язані забрати дитину, важливо, в присутності посадової особи консульської установи України після пред'явлення чітко визначеного переліку документів (копія рішення суду про усиновлення та документи усиновлювачів, що посвідчують їх особу; письмове погодження Нацсоцслужби, зобов'язання усиновлювачів, справжність підпису на якому засвідчено нотаріально, адресовані консульській установі України в державі тимчасового перебування (евакуації) дитини, тощо. За фактом передання усиновленої дитини посадовою особою консульської установи України усиновлювачам, у присутності останніх складається відповідний акт, в якому зазначаються: сам факт прийняття дитини усиновлювачами, відомості про особу, яка здійснювала догляд за дитиною до

її передання усиновлювачам, посадова особа консульської установи України, в присутності якої здійснювалося передання дитини, відомості про усиновлювачів, їх підписи, реквізити рішення суду про усиновлення дитини, а також дата та місце передання дитини усиновлювачам. Цей акт складається у трьох примірниках, один з яких залишається в консульській установі України в державі тимчасового переміщення (евакуації) дитини, другий – протягом одного робочого дня передається Нацсоцслужбі, а третій – залишається в усиновлювачів [12]. Вважаємо, що можливість усиновлення дитини, яка була евакуйована за межі території України, як і міждержавне усиновлення, може дати дитині переваги, пов'язані з наявністю постійної сім'ї, якщо відповідна сім'я не може бути знайдена для неї у країні походження [13]. Також враховуючи, що Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини, її положення є обов'язковими для виконання. Тому, відповідно до пунктів «b» та «c» статті 21 Конвенції, наша держава «...визначає, що усиновлення в іншій країні може розглядатися як альтернативний спосіб догляду за дитиною, якщо дитина не може бути передана на виховання або в сім'ю, яка могла б забезпечити її виховання або усиновлення, і якщо забезпечення якогось додаткового догляду в країні походження дитини є неможливим; та забезпечує, щоб у випадку усиновлення дитини в іншій країні, застосовувалися такі самі гарантії і норми, які застосовуються щодо усиновлення всередині країни;...» [7].

Важливі зміни щодо процедури усиновлення були внесені 31.05.2022 р. Постановою КМУ №636 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання». Так, у Постанові йдеться про введення Єдиного електронного банку, який містить дані про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також інформацію про потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, що ведеться в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти» [13]. Відповідно до вищезазначеної Постанови, в Єдиний банк даних вносяться відомості про дітей-сиріт, що стосуються, наприклад, стану їхнього здоров'я, розумового розвитку, витяг з історії розвитку дитини, фото дитини, тощо. Це, у власну чергу, дає змогу майбутнім усиновлювачам зручно відстежувати інформацію про певну дитину.

Необхідним положенням чинного законодавства є передбачена можливість отримати консультацію щодо процедури усиновлення дитини не лише шляхом подання заяви безпосередньо до Служби у справах дітей, але й через застосування електронних засобів комунікації та через Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія», де було додано нову функцію «Усиновлення» [14]. Також громадянам України надається право подати заяву про взяття на облік кандидатів в усиновлювачі з іншими обов'язковими документами в електронній формі, використовуючи веб-портал «Дія». При цьому, кандидати в усиновлювачі не повинні отримувати чи подавати необхідні документи окремо, оскільки система сама генерує документи, що розміщені в різних базах даних, державних реєстрах та інформаційних системах. Заява, що подається в електронному вигляді, перевіряється Службою у справах дітей протягом 5 робочих днів. Надалі, для з'ясування, чи є житло майбутнього усиновлювача придатним для проживання у ньому дитини, службова особа Служби у справах дітей, строком протягом 5 робочих днів з дня перевірки заяви, має особисто перевірити відповідне житлове приміщення та прийняти остаточне рішення [15]. Але оскільки мова йде про здійснення усиновлення під час воєнного стану, нажалі, треба враховувати випадки, коли житло кандидатів в усиновлювачі, де вони проживали до взяття на облік, було повністю зруйновано. Тоді вони мають надати документи, що підтверджують можливість їх проживання разом з усиновленою дитиною в іншому житловому приміщенні, що належить їм на праві власності або користування. У такому разі складається акт обстеження житлово-побутових умов за новою адресою проживання, про що зазначається у довідці про продовження дії висновку про можливість бути усиновлювачем [11].

Важливо зазначити, що законодавством було внесено зміни щодо строків, встановлених для продовження дії висновку служби у справах дітей про можливість бути усиновлювачами. Так, якщо до війни продовжити висновок було можливо тільки на рік, то в умовах воєнного стану його може бути продовжено до 18 місяців.

Законодавство також передбачає, що під час воєнного стану, зацікавлені в усиновленні дитини громадяни України можуть бути взяті на облік кандидатів в усиновлювачі без проходження спеціального курсу підготовки з питань

виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Для цього необхідна наявність рішення обласної, Київської, міської державної (військової) адміністрацій щодо припинення проведення відповідної підготовки кандидатів у період воєнного стану. А у випадку відновлення такого навчання, кандидати в усиновлювачі зобов'язані пройти даний курс підготовки, про що їх обов'язково має проінформувати Служба у справах дітей за місцем обліку [11]. Така обов'язковість проведення навчання кандидатів в усиновлювачі, принаймні, впливає з норм міжнародного права. Європейською конвенцією про усиновлення дітей передбачено, що державні органи забезпечують розвиток та належне функціонування служб, які надають консультації стосовно усиновлення та послуг вже, безпосередньо, після усиновлення, з метою забезпечення допомогою та порадами майбутніх усиновлювачів [9].

Висновки. Нажаль, в умовах війни діти з України кожен день страждають. Дуже багато маленьких українців залишилися без батьків, та отримали статус дітей-сиріт, тому питання щодо усиновлення стає вкрай важливим. На підставі аналізу чинного законодавства у сфері захисту прав дітей було виявлено, що в умовах воєнного стану в Україні все одно працює інститут усиновлення. Більш того, зміни у чинному законодавстві, викликані нагальними потребами та запитами суспільства. Усиновлення здійснюється переважно на загальних підставах та в режимі доступу. Визначено, що законодавець оперативно реагує на потреби й запити суспільства та підлаштовує закони та інші нормативно-правові акти у відповідності до жахливих реалій сьогодення. Було встановлено, що процедура усиновлення неможлива: на окупованих територіях; у випадках, коли потенційним усиновлювачем є або іноземець, або громадянин України, який знаходиться за кордоном. При цьому, законодавство надає можливість забрати вже усиновлену дитину, яка була евакуйована за межі України.

Важливим вдосконаленням правової регламентації процедури усиновлення стало введення положень, які стосуються цифровізації даного процесу. Наразі, з можливістю подати документи за допомогою використання електронних ресурсів та порталів, процедура усиновлення стає більш швидкою та зручною, що дуже важливо в умовах воєнного стану. Нагадаємо, що умовах війни цифрової трансформації зазнала не лише процедура усиновлення, а й здійснення інших юридичних фактів: подача

заяви про державну реєстрацію шлюбу чи реєстрацію народження дитини через веб-портал «Дія». Простежується процес оптимізації, оперативність реагування законодавчих органів та швидка адаптацію людей до умов та обставин, в яких перебуває суспільство. Збільшено строк дії висновку про можливість бути усиновлювачем, а також передбачено можливість стати на облік кандидатів без проходження спеціального навчального курсу – такими спрощеннями процедури усиновлення, законодавець заохочує більшу кількість громадян України стати батьками, врятувати та захистити дітей, забезпечити їх сімейним вихованням.

Список використаної літератури:

1. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/> (дата звернення 20.03.2023).
2. Конвенція про права дитини та участь неповнолітніх у збройних конфліктах. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_33359 (дата звернення: 20.03.2023).
3. Діти війни. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/about-us/> (дата звернення: 22.04.2023).
4. Інформація щодо кількості дітей, які були евакуйовані з України на час воєнного стану. URL: <https://nssu.gov.ua/news/informaciya-shchodo-killosti-ditej-yaki-buli-evakujuvani-z-ukrayini-na-chas-voyennogo-stanu> (дата звернення: 20.03.2023).
5. З початку 2022 року в Україні усиновили майже пів тисячі дітей. URL: <https://zmina.info/news/z-pochatku-2022-roku-v-ukrayini-usynovyly-majzhe-piv-tysyachi-ditej/> (дата звернення : 22.04.2023).
6. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 30. Ст. 142
7. Конвенція про права дитини ООН : Конвенція від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 10.04.2023).
8. Сімейний кодекс України : Закон від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
9. Європейська конвенція про усиновлення дітей : Конвенція від 27.11.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17#o22 (дата звернення: 10.04.2023).
10. Міждержавне усиновлення в умовах воєнного стану – роз'яснення Мінсоцполітики від 13.08.2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21550.html> (дата звернення: 20.03.2023).
11. Про внесення змін до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.2022 № 907.
12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
13. Про внесення зміни до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2022 № 618. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
14. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення : Конвенція ООН від 29.05.1993 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365#Text (дата звернення: 10.04.2022).
15. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2022 № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
16. Мінсоцполітики: Бажаючи взяти дитину на виховання у сім'ю зможуть подати необхідні документи онлайн : Міністерство соціальної політики України, від 31.05.2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minsocpolitiki-bazhayuchi-vzyati-ditinu-vihovannya-u-simyu-zmozhut-podati-neobhidni-dokumenti-onlajn> (дата звернення: 20.03.2023).

Belo L. Yu., Davara S. A. Analysis of legislation on adoption during martial law

If every adult imagines himself even for a moment as small and helpless, and especially in the circumstances of war, surely each of us will be overcome with horror, great anxiety and extreme paralyzing fear. In this condition, we'll want to wake up as fast as we can and drive away this nightmare as soon as possible. But unfortunately, today's events are not a dream, and horror, fear, despair, anxiety of adults and children, so sensitive to any injustice, violence, aggression, threat, have become a reality. As for children who have lost their parents and relatives in such circumstances, it's impossible to imagine, realize and understand the depth of their personal tragedy. In such a dangerous and life-threatening situation, parents are the safety and confidence for their children. So, what if there are no parents, and even worse, if they die in front of children. It's unknown what wounds will remain in the hearts and souls of small, defenseless, anxious children of war, and what psychological traumas they remind of themselves. That's why this article deals with the topic of adoption

of Ukrainian children during martial law, which is relevant in today's conditions. It is determined that despite martial law, the adoption procedure in Ukraine is still in force. An analysis of the current legislation of Ukraine regulating the adoption procedure during the war is carried out, new provisions, amendments to the existing regulations governing the adoption of orphans and children deprived of parental care're considered. The innovations that contributed to the digitalization of the adoption process and simplification of this procedure are analyzed. Attention`s paid to the procedure of adoption of Ukrainian children who were displaced (evacuated) outside Ukraine due to hostilities.

Key words: adoption, martial law, children of war, orphans, children deprived of parental care.